

7. **Gorban I.** Current data on Status of Eagles in the West Ukraine. USSR / I. Gorban. World Working Group on birds of prey of the International Council for bird Preservation. – Berlin, 1985. – P. 28-29.

8. **Graczyk R.** Występowanie i liczebność losia (*Alces alces* L) w Polsce z uwzględnieniem przyczyn ekspansji terytorialnej / R. Graczyk, W. Kaniewski. Roczn. AR. – Poznań, 1978. – 39-59.

9. **Hagemajjer W.J.M.** The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance / W.J.M. Hagemajjer, M.J. Blair. Poyser. – London, 1997. – 903 p.

10. **Niezabitowski M.** Przyczynek do fauny kregowcow w Galicji // Sr. komisji fizygeogr. – Kraków. 1890. – № 35. – S. 102-128.

11. **Tucker G.M.** Birds in Europe: their conservation status / G.M. Tucker, M.F. Heath. Bird Life Conservation Series. – Cambridge, 1994. – № 3. – 600 p.

Горбань И.М. Фауна птиц и млекопитающих заповедника "Расточье"

Современная фауна украинской части Расточья объединяет 357 видов позвоночных животных, среди которых 83 % видов обнаружены в заповеднике. Высокий природоохранный статус имеют 74 % видов, которые охраняются международной Бернской конвенцией. Также 19 % мигрирующих видов птиц и млекопитающих охраняются Боннской конвенцией. Наиболее богата фауна птиц, которая составляет 71 % от общего количества видов местной фауны. Около 70 % от всего состава позвоночных, которые внесены в Красную книгу Украины, составляют птицы. Среди них преобладают воробьинообразные – 41 % от всего видового состава этих животных на Расточьи. Среди млекопитающих в видовом составе преобладают грызуны (*Muriformes* – 35 %) и хищные (*Caniformes* 24 %). Мелкие насекомоядные (*Soriciformes*) составляют всего 13 % от общего состава обнаруженных млекопитающих.

Ключевые слова: птицы, млекопитающие, популяции, редкие виды, Украинское Расточье.

Gorban I.M. Birds and mammals fauna of "Roztochia" reserve.

Recent fauna of Ukrainian part of Roztochia comprise 357 species of vertebrate animals, 83 % of which are distributed in nature reserve. High conservation status have 74 % of species, protected by Bern Convention. Also, 19 % of migrating bird and mammal species protected by Bonn Convention. The richest is bird fauna, that comprise 71 % of vertebrate animals distributed here. From overall number of animals listed in Red Book, 70 % are birds. Among birds passerines dominate, which comprise about 41 % of bird species. *Muriformes* (35 % of all mammal species in region) and *Caniformes* (24 %) dominate among mammals. Small insectivorous mammals (*Soriciformes*) make up about 13 % of all recovered mammals.

Keywords: birds, mammals, populations, rare species, Ukrainian Roztochia.

УДК 599. 423

О.І. Дзизюк¹; ст. наук. співроб. І.М. Горбань²;
С.Д. Татух³; М.І. Ковальчук³

ПЛЯМИСТИЙ ОЛЕНЬ (*CERVUS NIPPON* L., 1758) В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО РОЗТОЧЧЯ

Заходи з акліматизації плямистого оленя (*Cervus nippon* L.) в українській частині Розточчя було здійснено у 1980-ті роки. Акліматизація цього виду ссавців передбачала збагачення видового різноманіття мисливських угідь у європейській зоні широколистяних лісів. Розселення плямистих оленів обґрунтоване на основі їх високої

¹ Товариство військових мисливців та рибалок Західного регіону України;

² Львівський НУ ім. Івана Франка;

³ Держуправління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області

екологічної пластичності до нових екологічних умов та успішного досвіду розмноження за вольєрного та напіввільного утримання. Чисельність оленів у мисливських угіддях утримувалась на високому рівні лише перші шість років, а далі постійно скорочувалась. Серед причин скорочення чисельності плямистих оленів в угіддях господарства "Майдан" на Розточчі є гібридизація між акліматизованими особинами та природною популяцією благородного оленя, а також випадки браконьєрства.

Ключові слова: плямистий олень, акліматизація, мисливське господарство, Розточчя.

З метою збагачення видового різноманіття мисливських угідь та покращення умов отримання медичного препарату пантокрину, в європейській зоні широколистяних лісів у 1980-ті роки були здійснені заходи з акліматизації плямистого оленя (*Cervus nippon* L., 1958). Розселення цих копитних звірів обґрунтоване на основі їх високої екологічної пластичності до нових екологічних умов та успішного досвіду розмноження за вольєрного та напіввільного утримання [1-3].

Матеріал для цієї роботи нагромаджено протягом 1986-2009 рр. на території української частини Розточчя (далі Українське Розточчя) в угіддях мисливсько-рибальського господарства "Майдан" Товариства військових мисливців та рибалок Західного регіону України. Фізико-географічні та кліматичні особливості регіону Розточчя визнано сприятливими для існування та репродукції плямистого оленя у напіввільних умовах. Площа господарства досягає 410 км², що становить близько 60 % всієї площі Українського Розточчя. Розточська гряда є складовою частиною Головного Європейського вододілу, а тому тут відсутні широкі та глибокі річки. Найбільшою серед них є р. Верещиця, що впадає в Дністер, а її максимальна ширина в межах району не перевищує 5-10 м. Значно вужчими, здебільшого перетвореними в канали, є річки Ставчанка, Шкло, Любачівка, Завадівка, Деревенька, Червонець, Марушка, Біла тощо.

Серед лісів району найпоширенішими є букові та, меншою мірою, дубово-соснові. Буково-соснові та дубово-грабові насадження площею поступаються їм майже у два рази. Ще менші виділи займають соснові, вільхові, грабові, букові та дубові ліси. Характерно, що букові лісостани Розточчя належать до типу карпатських. Вільхові угруповання трапляються в заплавах річок на заболочених ділянках прохідних долин. Луки Розточчя належать до суходільних та заплачних. Суходільні представлені переважно справжніми луками з участю костриць червоної та лучної, мітлиці звичайної та прищепинника жовтуватого. Серед заплачних лук переважають болотисті та торф'яністі. Болота здебільшого належать до долинних, рідше – улоговинних і представлені евтрофними трав'яними та трав'яно-моховими угрупованнями. Значна частина їх підсушена і вкрита травостоєм, властивим для торф'янистих лук [4-5].

В умовах української частини Розточчя акліматизацію плямистого оленя здійснювало Товариство військових мисливців та рибалок на базі мисливських угідь мисливсько-рибальського господарства "Майдан" впродовж 1986-1987 рр. Загалом було здійснено два випуски: 30 квітня 1986 р. – 30 голів та 14 квітня 1987 р. – 28 голів плямистих оленів [3].

Першу групу оленів із заповідного мисливського господарства "Борсуки" (Калузька область, Російська Федерація) завезли для утримання у вольєрах на базі МРГ "Майдан" у лютому-березні 1986 р. Тварин з угідь Російської Федерації перевозили на спеціально облаштованих автомобілях "Камаз" із перебуванням у дорозі протягом двох діб. Випуски здійснювали згідно з тогочасними вимогами та чинним природоохоронним законодавством. Транспортування виконувалось за відповідними погодженнями та під наглядом Львівської лісомисливської інспекції, ветеринарної служби та депутатського контролю Яворівської районної ради народних депутатів, спеціалістів мисливського господарства. За всіма фактами щодо транспортування та подальшого утримання інтродукованих тварин було складено акти відповідного змісту та форми, що засвідчували процес виконання програми акліматизації нових видів копитних тварин в умови європейської лісової зони та Українського Розточчя зокрема.

З метою контролю та підвищення ефективності процесу акліматизації, ведення наукових досліджень за інтродукованими тваринами було укладено договір № 704 від 01.06.1987 р. про науково-технічну співпрацю між Львівським держуніверситетом (кафедра зоології) ім. Івана Франка та Товариством військових мисливців та рибалок з 15 травня 1987 р. по грудень 1992 р. За матеріалами єгерської служби, повідомлення лісової охорони та відповідальні за тему працівники робили щорічні звіти, які зберігаються в архіві Окружної Ради ТВМР ЗРУ.

Після карантинної перевірки та перетримки у вольєрних загонах до напіввільних умов в угіддя мисливського господарства випущено 27 особин. У процесі карантину було вибракувано три дорослі особини, що виявились не придатними до подальших репродукційних функцій. У березні 1987 р. на базу господарства "Майдан" Калузької області Російської Федерації привезено наступну групу оленів: з них – 20 самиць та 10 самців. Внаслідок транспортування тварин, з них загинуло дві особини. Після карантинної перетримки 14 квітня 1987 р. в мисливські угіддя господарства "Майдан" знову було випущено 28 особин, серед яких 19 самиць та 9 самців плямистих оленів.

Поширення оленя по обходах мисливських угідь відбувається переважно групами по 7-8 особин. У зимовий період тварини розміщувались у хвойних молодняках, що зазвичай межують із зрубамі, молодим листяним лісом (осика, береза, верба, дуб). Такі біотопи для цього виду копитних мають необхідні захисні властивості та достатню кормову базу. Шпилькові (хвойні) ліси Розточчя для плямистих оленів здебільшого виконують захисну функцію, але за наявності відповідного підросту (ожинник, різнотрав'я, чагарники) можуть відігравати і кормову роль.

Встановлено, що в умовах Українського Розточчя добові переміщення плямистих оленів у річному циклі є мінімальними і досягають довжини до 2,5-3 км. При тому, що типові переміщення протягом доби (звичайний добовий хід) становлять 12-15 км, якщо мисливські угіддя мають площу не менше 1-1,5 тис. га. Тимчасові добові лігвища плямисті олені влаштовують переважно у центрі кормових ділянок. Добова активність руху оленів переважно за-

лежить від сезонних абіотичних та біотопічних факторів, а також від ступеня антропогенного навантаження або антропогенного перетворення природних умов мисливських угідь. Під час добових переміщень плямистих оленів від кормових ділянок до лігвищ короткотривалого перепочинку та навпаки, ці звірі звично використовують сталі стежки, що розташовані в ярках, на помірно заліснених схилах. Але, зазвичай, олені в одному напрямку використовують одні стежки, а в іншому напрямку, протягом однієї доби, переважно – інші стежки. Очевидно, така територіальна поведінка на кормових та інших ділянках у плямистих оленів пов'язана з дотриманням традиційних правил безпеки від нападу хижаків у лісових умовах.

У нових умовах акліматизації ми досліджували добові біологічні ритми життєдіяльності оленів. Найвища активність у цих тварин спостерігалась під час швидкої зміни величин добового освітлення (в сутінках у вечірній та ранковий час). У літній період виявлялась денна добова активність, що найчастіше була пов'язана із переміщеннями до водопою. У зимовий період, переміщення плямистих оленів у лісових угіддях Розточчя були, зазвичай, мінімальними і спостерігались переважно внаслідок збільшення факторів хвилювання, особливо під час полювання. У літній час в сутінках олені поводитися дуже безпечно, виходячи на лісові галявини, що межують з автодорогами, при цьому слабо реагували на рух транспортних засобів, присутність людей. Тоді як у зимовий період, ці ж тварини були полохливими і помітно бентежились від присутності людини або наявності будь-яких факторів хвилювання. Зазвичай, під час переміщень акліматизованих стад оленів ми не встановили фактів наявності чітких лідерів серед цих тварин, але виявлено, що самці обережніші в мисливських угіддях, ніж самиці. Внаслідок виникнення чинників небезпеки, ці тварини видають характерний свист, що нагадує людські посвисти, але в оленів вони помітно різкіші. Після поданого сигналу тривоги олені відбігають на відстань близько 200 м, і зупиняються, згодом (за короткий час) вони тікають на значно більші відстані. Внаслідок значної небезпеки (переслідування здичавілими собаками) плямисті олені переміщуються до лісових угідь, що межують із житлом людини, що очевидно пов'язано із спробами відвернути увагу хижаків та знайти захист у нетиповому середовищі. Однак така поведінка мала би бути ефективною у стосунках з дикими звірами, такими як вовк, лисиця, але це не ефективно стосовно здичавілих собак.

Добова активність в літній період розділяється на активність від 21-ї год до 1-ї год ночі, а далі протягом 1.00-4.00 (рідше 5.00) олені перепочивають на влаштованих лігвах. Далі активність знову зростає протягом 4.00 (5.00) год до 8.00 (9.00) год і в цей час олені активно здобувають корм. Після цього повторюється нова фаза перепочинку, що триває протягом 8.00 (9.00) год. до 12.00. З полудня перепочинок замінює короткотривала кормодобувна активність протягом наступних 12.00-13.00, рідше до 14.00. Після цього триває значний період відпочинку перед наближенням сутінок, від 13.00 (14.00) до 21.00. Таким чином, добова активність плямистих оленів в умовах лісів Розточчя поділялась на шість фаз (періодів), де тривалість активного способу життя (переміщення, кормодобувна діяльність) займає понад 10-11 год, а три-

валість відпочинку протягом доби більша на 2-3 год. Відмінності у ритмах добової активності можуть бути пов'язані з погодними умовами, але не значною мірою.

Лігвища в літній період плямисті олені, зазвичай, влаштовують на підвищених місцях: по схилах високостовбурового букового лісу, безлісних верхівках пагорбів. У зимовий період місця перепочинку повинні бути захищені від холодних вітрів. Зазвичай такі умови олені знаходять у ялинниках, інколи на зрубках, а в окремих випадках навіть біля вивернутих з корінням стовбурів дерев.

До характерних ділянок, що найбільш придатні для перебування плямистого оленя в осінньо-зимовий період в умовах господарства "Майдан", можна віднести лісові мисливські угіддя, що постійно змінюються внаслідок сукцесій. Такі лісові біотопи найбільш придатні за кормовими та захисними умовами. Велике значення для життєздатності популяції плямистих оленів мають молоді насадження як листяні, так і хвойні. Вони характеризуються наявністю великих запасів гіллячкового корму, захисними властивостями, в їх пригрунтовому покриві переважають злаки, осоки та ягоди. Так у районі ур. "Гарай" (Старицьке л-во Старицького військового лісгоспу ДП "Івано-Франківський ЛПК МО України", далі Старицький в/л-п) постійно відзначається концентрація оленів (кв. 6-7; 8; 29; 13; 14) – це райони зрубів, підросли молодняків із значним трав'яним покривом та чагарниковими заростями. Що характерно, за весь осінньо-зимовий період тварини в цьому районі жодного разу не підходили до населених пунктів та лісорозробок.

По Майданському лісництву Старицького в/л-пу (1-й обхід) завдяки значним біотехнічних заходам підвищено кормність та захисні умови для цих тварин. Приріст поголів'я плямистого оленя у 1987 р. становив у середньому 10-12 %. Це досить низький рівень і його можна пояснювати неналежною боротьбою із здичавілими собаками, а також браконьерством. Цього року відзначено три випадки загибелі тварин від бродячих собак та один випадок добування плямистого оленя браконьерами. Впродовж року працівники господарства та мисливці відстріляли 16 бродячих собак та два вовки. Одну зграю (4 особини) собак розстріляно під час їхнього полювання на оленів.

Розподіл оленів по обходах мисливського господарства: обхід № 1-34 ос. (11 ос. у вольєрі профілакторію, 18 ос. у районі центральної бази господарства, 5 – біокомплекс № 1); обхід № 2-27 ос. (урочище "Гарай"); обхід № 3-17 ос. У 1987 р. виявлено перехід 19 плямистих оленів на територію заповідника "Розточчя", що пов'язано з нижчим фактором турбування на цій території.

Підгодівлю плямистого оленя виконують у п'яти обходах. Поїдання одних і тих же кормів в однаковий час відрізняється за обходами і навіть залежить від розташування годівниць. Зокрема в першому обході з 15 годівниць поїдання кормів у п'яти є задовільним. Вони розташовані у високоствольному буковому лісі, який добре проглядається та захищений від вітру пагорбами. Годівниці розміщені в улоговині. Решта годівниць влаштовані у хвойних молодняках з добрим трав'яним покривом. Поїдання кормів у них незначна. У решті обходів годівниці розташовані в молодняках. Корми з них

поїдають здебільшого козулі та лише за великого снігового покриву відвідують олені. Ступінь та обсяги поїдання кормів залежать від їх якості. Перевагу олені надають сіну, скошеному на сухих схилах з переважанням у складі коношини, злаків, вики, чини тощо. Сіна, заготовленого на заболочених місцях, луках, так само, як і гіллячковий корм, практично не поїдали. Підрубання осики має велике кормове значення. В окремі зимові періоди року спостерігалось об'їдання одного зрізаного дерева за ніч. З природних кормів у раціон тварин входить ожина, поросль осики, верби, сосни, дуба. Солонці влаштовуються поблизу годівниць. Типи солонців різноманітні: стовпчики, коритця, жолоби, розщепи тощо. Найбільше олені споживають лизунець у березні-червні.

Весною 1987 р. у близько 10 % самиць були яловими, а решта мали по одному теляті. Можливо, що тут відіграла роль сувора зима 1986-1987 рр. Розвиток оленят відбувався нормально. Аномалій не помічалось. Яловість самиць також могла бути пов'язана з порушеннями статевої структури (співвідношення самиць до самців: 7 до 1 самця, за норми 3: 1). Траплялись групи молодих самців по 2-3 особини без "гаремів". Старі самці витісняли слабших та молодих. Міжвидова конкуренція: в цей рік не помічалась. Козулі трапляються повсюдно разом з оленями (зокрема на місцях підгодівлі).

Протягом 1988 р. спостерігались масові міграції плямистого оленя в інші угіддя навколо господарства, хоча в самих угіддях оптимального рівня ще не досягнуто. Випадків загибелі тварин не відзначено. Олені активно відвідують місця мінеральної підгодівлі. Відзначаються особини з високоякісними мисливськими трофеями.

Отіл самиць у червні. Місця виведення потомства відзначались підвищеними захисними властивостями (здебільшого це узлісся з добре розвиненими чагарниковими заростями та травостоєм). У цей період самці знаходились здебільшого у чисто буковому лісі на пагорбах. У приплоді було по одному теляті. У цей час спостерігали стадо в 29 особин: 6 самців, 7 цьогорічок, 16 самиць. Гін виявлено від вересня до першої половини листопада. Гаремі становили 5-6 самиць на 1 самця. Тварини відносно людини ставали більш обережні і на період полювань відкочували в глибину лісництва.

У 1989 р. зимівля оленів відбулася успішно (зима була малосніжною). З січня по квітень тварини тримались великими стадами по 20-30 особин. З квітня відзначається розпадань стада на невеликі групи з 5-6 особин (2-3 самиці з телятами). Самці в цей час перемістились в глибину лісу. В цих групах вожаком була доросла самиця. У раціон живлення в зимовий період здебільшого входили гіллячкові корми. Відвідуваність годівниць була низька (що пояснюється сприятливими кліматичними умовами). Відвідуваність солонців навпаки виросла. Поведінка оленів після випуску з вольєра майже не змінилась: підвищена обережність у зимовий період, найменша – з серпня по грудень. У червні (08.06.1989) зареєстровано перше теля (мало вже близько одного тижня).

У літній період знову спостерігалась концентрація тварин у відтворюючій ділянці – навколо сінокосів та підгодівельних полів. Особливо відвіду-

вали поле кукурудзи, яке врешті-решт вони повністю знищили (в окремі вечори на полі відзначалась концентрація тварин до 40-50 особин).

З початку вересня почав спостерігатись перехід самців до основного стада, а з кінця вересня розпочався гін. Пік припав на першу половину жовтня і закінчився на початок грудня. Вперше зафіксовано участь в гоні плямистого оленя самців благородного оленя. Гарем цього року вже становив 2-4 самиці на одного самця. Після гону гареми відкочували у високоствольний дубово-буковий ліс. У грудні відзначено відвідування солонців самцями. Молоді самці, що не мали гарему, тримались поблизу основного стада групами 2-3 особи.

Максимальної чисельності на території господарства плямистий олень досягнув у 1994 р. (це не враховуючи, що відзначалось раніше, початок поширення тварин прилеглими територіями). Динаміку чисельності плямистого оленя в угіддях МРГ "Майдан" у 1989-2009 рр. наведено в табл. 1.

Табл. 1. Динаміка чисельності плямистого оленя в угіддях МРГ "Майдан"

Роки	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Кількість, ос.	85	80	71	80	95	74	45	38	30	28
Роки	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Кількість, ос.	25	25	23	20	18	12	12	14	14	14

На основі методичних вказівок [5], ми розрахували оптимальну місткість мисливських угідь господарства, яка на підставі впорядкувань [4, 5] становить 200 особин на всю площу придатних стацій перебування. Враховуючи сумарну кількість оленів (благородного та плямистого) [6-7], у 1989 р. чисельність оленів (280) становила 140 % відносно оптимальної, саме це в наступному році призвело до їх масових міграцій на інші території і вже в 1990 р. становила 57 %. Можливо, що саме міжвидова гібридизація в 1990-1994 рр. призвела до незначного зростання чисельності популяції плямистого оленя і тоді до її різкого скорочення.

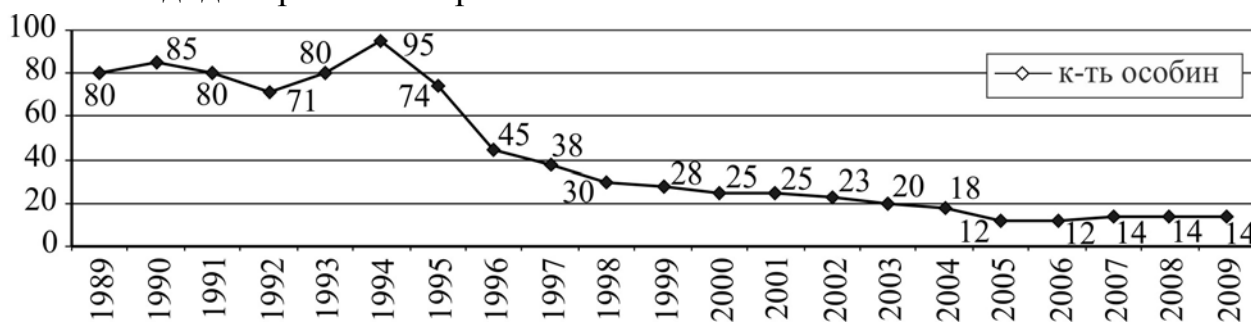

Рис. Динаміка чисельності плямистого оленя в угіддях МРГ "Майдан" у 1989-2009 рр.

В останній період вилучення тварин здійснювалось за ліцензіями любительського спортивного полювання, а з початку 90-х років минулого століття було дозволено промисловий відстріл. Лише у 1992 р. здійснено відстріл 10 ос., а протягом 1989-1996 рр. відстрілювали щорічно не більше 2-6 ос. Починаючи з 1997 р. відстрілу плямистого оленя в угіддях МРГ "Майдан" не здійснювали через різкий спад чисельності.

Табл. 2. Статеві-вікова структура популяції плямистого оленя в угіддях МРГ "Майдан" в 2005-2009 рр.

Роки	Загальна чисельність (ос.)	Самці			Самиці		
		молоді	дорослі	старі	молоді	дорослі	старі
2005	12	-	4	2	-	5	1
2006	12	-	4	2	-	5	1
2007	14	-	4	2	-	7	1
2008	14	-	4	2	-	7	1
2009	14	-	4	2	-	7	1

Як видно з табл. 1, чисельність тварин в угіддях трималась на високому рівні лише перші шість років і тоді постійно зменшується. На нашу думку, однією з причин зменшення чисельності оленів в угіддях господарства є гібридизація наявних в угіддях двох видів: плямистого (акліматизованого) та благородного (природна популяція) та браконьєрство. За нашими спостереженнями та за повідомленнями єгерської служби, на сьогодні в угіддях господарства "Майдан" останні 3 роки спостерігається 14 тварин, які містять ознаки обох видів, домінуючими є морфологічні особливості, характерні для плямистого оленя (забарвлення, низько посаджені роги тощо). Вказані особини участі в розмноженні не беруть, про що свідчить і статеві-вікова структура популяції (табл. 2).

Література

1. **Гузій А.І.** Фауна і населення хребетних Західного регіону України. – Т. 1. Розточчя / А.І. Гузій. – К. : Вид-во "Либідь", 1997. – 148 с.
2. **Татаринів К.А.** Фауна Хребетних Заходу України / К.А. Татаринів. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1973. – 256 с.
3. **Дзизюк О.І.** Акліматизація плямистого оленя на Розточчі та перспективи його використання / О.І. Дзизюк, І.М. Горбань, Й.В. Царик, М.І. Ковальчук, С.Д. Татух // Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем : матер. наук. конф., 12-13 лютого 2008 р. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – С. 45-47.
4. **Настанови** з упорядкування мисливських угідь: Держком. лісового господарства України. – К. : Вид-во "Лібра", 2002. – 114 с.
5. **Проект** мисливського впорядкування мисливсько-рибальського господарства "Майдан" Товариства військових мисливців та рибалок Західного регіону України. – Львів : ТВМР ЗРУ, 1999. – 38 с.
6. **Дзизюк О.І.** Ратичні Українського Розточчя (особливості біології, динаміка чисельності та раціональне використання) / О.І. Дзизюк // Лісове та мисливське господарство: сучасний стан та перспективи розвитку : зб. наук. статей учасників Міжнар. наук.-практ. конф. 27-29 листопада 2007 р. – Житомир, 2007. – Т. 1. – С. 82-89.
7. **Дзизюк О.І.** Аналіз сучасного стану популяції благородного оленя (*Cervus elaphus* L., 1758) на Розточчі / О.І. Дзизюк // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку : матер. наук. конф., 11-14 вересня 2008 р. – Львів : Вид-во "Сполом", 2008. – С. 59-61.

Дзизюк А.І., Горбань І.М., Татух С.Д., Ковальчук М.І. Пятнистый олень (*Cervus nippon* L., 1758) в условиях Украинского Расточья

Пятнистый олень (*Cervus nippon* L.) в украинской части Расточья акклиматизирован в 1980-х годах. Акклиматизация этого вида копытных предусматривала обогащение видового разнообразия млекопитающих охотничьих угодий в европейской зоне широколиственных лесов. Расселение пятнистых оленей обосновано на их высокой экологической пластичности к новым условиям экотопов, а также успешном опыте разведения данного вида в вольерном хозяйстве и в полувольном состоянии.

Численность оленей в охотничьих угодьях держалась на высоком уровне только первые 6 лет, а далее резко сокращалась. Среди причин сокращения числа животных в охотхозяйствах отмечены гибридизация пятнистого оленя с благородным в природных условиях, а также браконьерство.

Ключевые слова: пятнистый олень, акклиматизация, охотничье хозяйство, Расточье.

Dzizuk O.I., Gorban I.M., Tatuch S.T., Kovalchuk M.I. Sika deer (*Cervus nippon* L., 1758) in the Ukrainian Roztochia.

Acclimatization of Sika deer (*Cervus nippon* L.) in Ukrainian part of Roztochia was undertaken in 1980-is. Acclimatization of this mammalian species aimed enrichment of species diversity of hunting grounds in the European zone of broadleaved forests. Resettlement of Sika deer was justified on the basis of their high ecological plasticity to new environment conditions and successful experience in reproduction in enclosure. The number of deer on hunting grounds was high only the first six years, and then continuously declined. The reason of this decline on hunting grounds of hunting farm "Maidan" was hybridization between acclimatized individuals and natural population of Red deer, and also cases of poaching.

Keywords: Dappled deer, acclimatization, hunting farm, Roztochia.

УДК 595.789

Наук. співроб. Ю.В. Канарський, канд. біол. наук –
Інститут екології Карпат НАН України

**ФАУНА ДЕННИХ ЛУСКОКРИЛИХ (*LEPIDOPTERA*:
HESPERIOIDEA, *PAPILIONOIDEA*) УКРАЇНСЬКОГО
РОЗТОЧЧЯ І ЗМІНИ ЇЇ ВИДОВОГО СКЛАДУ**

Наведено результати багаторічних досліджень фауни денних лускокрилих Українського Розточчя, видовий склад якої нараховує 124 види. Охарактеризовано рідкісні та зникаючі види безхребетних. Аналіз часових змін видового складу показує, що протягом XX ст. відбулося істотне його збіднення (на 26 видів), зменшення участі stenotopних і спеціалізованих видів та зниження загальної еколого-біогеографічної своєрідності населення денних лускокрилих. Загалом видовий склад фауни денних лускокрилих Українського Розточчя становить 60 % фауни України (208 видів) і 67 % фауни Європейської лісової зоогеографічної провінції (185 видів).

Ключові слова: денні лускокрилі, видовий склад, фауна, Розточчя.

Відіграючи значну роль в екосистемах, передусім як консументи-фітофаги й запилювачі, денні лускокрилі є однією з найпомітніших у природі груп комах і мають особливе науково-пізнавальне й естетичне значення. Водночас, денні лускокрилі виявилися особливо вразливими до антропогенних впливів і тому належать до однієї з тих груп тварин, котрі опинилися під загрозою. Вони становлять значну частку в списках рідкісних і зникаючих видів безхребетних у багатьох країнах. До Червоної книги України [8] занесені 27 видів, проте, за деякими даними, в Україні з понад 200 відомих видів денних лускокрилих 40-70 (тобто 20-30 %) перебувають під загрозою зникнення різного ступеня, а 10-15 видів ймовірно вже зникли [15]. Отже, інвентаризація їх фауни і з'ясування трендів змін у видовому складі є актуальним завданням для розроблення стратегії збереження біорізноманіття у природних районах, які мають особливу природоохоронну цінність. До таких територій, безумовно, належить і Українське Розточчя.